

عوامل مؤثر بر موفقیت لشکر ۳۲ انصار الحسین^(ع) در عملیات مرصاد

مهدی نطق پور^۱

امیر شالبافیان^۲

تاریخ دریافت مقاله: ۸۸/۱/۲۰

تاریخ تأیید مقاله: ۸۸/۳/۲

صفحات مقاله: ۲۵-۵۰

چکیده

در طول هشت سال دفاع مقدس عملیات مرصاد در نوع خود بی‌نظیر و در بین عملیات‌های دفاع مقدس منحصر به فرد بود؛ لذا ثبت سوابق عملیاتی لشکر ۳۲ انصار الحسین^(ع) به عنوان اولین یگان حاضر در منطقه ارشدمند می‌باشد و از طرفی ثبت رشادت‌ها و جان‌فشانی‌های رزمندگان لشکر ۳۲ و زنده نمودن یاد و خاطره ۱۲۰ شهید لشکر در این عملیات و تبیین چگونگی عملیات و تاکتیک‌های اتخاذی لشکر و تبیین عوامل مؤثر بر موفقیت رزمندگان لشکر ۳۲ در عملیات مرصاد از اهداف این تحقیق بوده تا منبع مفیدی برای تمامی رزمندگان اسلام بویژه لشکر ۳۲ جهت بهره‌برداری از نقاط قوت آن و انتقال تجربیات به دیگران باشد چراکه در زمینه فوق هیچگونه تحقیقی صورت نگرفته است. بدین منظور ۱۵۰ نفر از فرماندهان لشکر ۳۲ در سطوح مختلف به عنوان جامعه آماری انتخاب شدند و با استفاده از روش توصیفی تحلیلی و با ابزار گردآوری اطلاعات از طریق کتابخانه‌ای و میدانی از نوع پرسش‌نامه و مصاحبه ضمن طی مراحل روایی و پایایی اقدام به جمع‌آوری اطلاعات گردید.

۱- استادیار دانشگاه امام حسین^(ع).

۲- دانشجوی کارشناسی‌ارشد مدیریت امور دفاعی.

که طبق جدول مورگان ۱۰۸ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب و پرسش‌نامه‌ها توسط آنان تکمیل و یافته‌های به دست آمده از دو روش آمار توصیفی و آمار استنباطی با شاخص‌های میانگین و واریانس و انحراف معیار تجزیه و تحلیل شده و جهت آزمون فرضیه‌ها از آزمون T تک گروهی و جهت تکمیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS استفاده شده و سپس نتایج حاصله هر ۲ فرضیه تحقیق را تأیید و تأثیرات زیر را به ترتیب نشان داد: عوامل غیرفیزیکی با میانگین ۲/۵ عوامل برترسار با میانگین ۲/۴۱ و عوامل فیزیکی با میانگین ۲/۰۷ به عنوان سومین عامل تأثیرگذار از میان عوامل سه‌گانه تشکیل دهنده توان رزم مشخص و علاوه بر آن‌ها مشخص شد که روحیه و آموزش با $\bar{X}=۲/۶۸$ و تاکتیک‌های استفاده شده توسط لشکر ۳۲ با $\bar{X}=۲/۵۳$ ، خلاقیت و ابتکار فرماندهان با $\bar{X}=۲/۲۲$ و نهایتاً برآورد اشتباه منافقین از توان واقعی جمهوری اسلامی با $\bar{X}=۲/۲۰$ عوامل مهم موفقیت لشکر ۳۲ در عملیات مرصاد بوده است.

کلید واژگان

سازمان مجاهدین خلق، تاکتیک، لشکر ۳۲ انصارالحسین^(ع)، عملیات مرصاد، ارتش

آزادی‌بخش، قطعنامه ۵۹۸

مقدمه

در طول تاریخ، کشور ایران جنگ‌های بسیاری را تجربه کرده که یکی از آن‌ها جنگ تحمیلی عراق علیه ایران بود که هنوز انقلاب نوپای ایران بارور نشده آغاز و از زمین و هوا مورد حمله رژیم بعث قرار گرفت و به مدت ۸ سال به طول انجامید و سرانجام جمهوری اسلامی ایران بنا به دلایل مختلف قطعنامه ۵۹۸ را پذیرفت. در این میان، سازمان مجاهدین خلق با رصد افق صلح بین عراق و ایران حیات سیاسی خویش را در مخاطره دید؛ رهبری سازمان با آشفته توصیف کردن وضعیت ایران و ارزیابی غلط مبنی بر اینکه ایران به دلیل قرار گرفتن در موضع ضعف و رو به افول بودن قدرتش مجبور به پذیرفتن قطعنامه شده، در اقدامی عجولانه و با برآورد غلط از اوضاع سیاسی اجتماعی اقتصادی و

نظامی ایران، عملیاتی را با عنوان «فروغ جاویدان» تنها ۵ روز بعد از پذیرش قطعنامه در تاریخ ۱۳۶۷/۵/۳ از مرزهای غربی کشور آغاز و در زمان کوتاهی توانست چندین شهر را تصرف و تا عمق ۱۲۰ کیلومتری خاک ایران نفوذ نماید که این عملیات از جهاتی با سایر عملیات‌های جنگ ۸ سال دفاع مقدس متفاوت و حتی در نوع خود منحصر به فرد بود.

بنابر اهمیت ویژه این عملیات و به دلیل اینکه لشکر ۳۲ به عنوان اولین یگان حاضر در منطقه، بررسی عوامل مؤثر بر موفقیت لشکر ۳۲ در عملیات مرصاد ضروری می‌نماید. ضمن ادای دین به شهدای عزیز این عملیات ابعادی از آن را که تحقیقات لازم راجع به آن صورت نگرفته را به رشته تحریر درآورده‌ایم تا ناگفته‌های آن را از دیدگاه فرماندهان وقت لشکر بازگو و تجربه‌های ذی‌قیمت این عملیات را برجسته نموده تا به نسل‌های آتی منتقل گردد. لذا آنچه در این مقاله به عنوان فرضیه در نظر گرفته شده است این که: به نظر می‌رسد بالا بودن سطح آموزش و روحیه رزمندگان اسلام و خلاقیت و ابتکار فرماندهان لشکر ۳۲ و همچنین تاکتیک‌های اتخاذی فرماندهان لشکر و نهایتاً برآورده اشتباه سازمان از توان واقعی جمهوری اسلامی ایران باعث موفقیت لشکر ۳۲ انصار الحسین (ع) گردید باشد.

امید است ضمن زنده نمودن یاد و خاطره رزمندگان لشکر ۳۲ گوشه‌ای از تلاش‌های بی‌شائبه آنان بازگو گشته و مورد بهره‌برداری پژوهشگران وقایع جنگ تحمیلی قرار گیرد.

بیان مسئله

یقیناً رمز بقا و موفقیت هر سازمان و یگان و مجموعه، به جهان‌بینی آن نسبت به جهان خارج و محیط پیرامون و تجزیه تحلیل عملکرد خویش از منظر گذشته، حال و آینده بستگی دارد. این موضوع برای یگان‌های رزمی از اهمیت

مضاعفی برخوردار است؛ چراکه هزینه‌های جنگی مخصوصاً تلفات انسانی به هیچ‌وجه قابل جبران نیست. لذا کم یا زیاد شدن هزینه‌های یک یگان در جنگ دقیقاً با تجربه‌های آن ارتباط معکوس دارد. یعنی هر قدر تجربه یک یگان بیشتر باشد، تلفات آن کم می‌شود و تجربه حاصل نمی‌شود مگر به داشتن یک برنامه دقیق و مدون و دائمی که آن نیز در سایه بررسی‌های مداوم عملکرد یگان در گذشته، حال و آینده حاصل می‌گردد تا بتوان محاسن را برجسته و تقویت و معایب را بر طرف ساخت تا آمادگی لازم و دائمی ایجاد شود و بتواند پاسخگوی نیازهای آتی باشد.

بدیهی است که آمادگی دفاعی یک ضرورت است برای جنگ‌های احتمالی آینده که ممکن است مبتلا به هر کشوری باشد.

یکی از مهم‌ترین راه‌های کسب تجربه رزمی بررسی تخصصی تک‌تک عملیات‌ها و تحلیل دلایل موفقیت و عدم موفقیت آنها است. از جمله عملیات‌های مهم و متمایز دوران دفاع مقدس عملیات مرصاد می‌باشد.

ثبت سوابق عملیاتی لشکر ۳۲ انصارالحسین^(ع) درخصوص عملیات مرصاد ارزشمند می‌باشد و می‌تواند منبعی برای اعضای آن لشکر و دیگران جهت بهره‌برداری از نقاط قوت و کاربردی نمودن آنها برای انتقال تجربه به پایوران جدیدالورود باشد. با بررسی‌های انجام گرفته در این تحقیق به نظر می‌رسد در مورد عوامل مؤثر موفقیت لشکر ۳۲ در عملیات مرصاد هیچگونه تحقیق به نسبت کامل و جامعی صورت نگرفته که این خود تکلیف را سنگین‌تر می‌نماید. حتی در مورد خود عملیات مرصاد نیز تحقیقات انجام گرفته بسیار کم و محدود می‌باشد. به هر حال، سؤال اصلی این تحقیق عبارتست از: چه عواملی در موفقیت لشکر ۳۲ انصارالحسین^(ع) در عملیات مرصاد مؤثر بوده است؟

روش تحقیق

در تحقیق حاضر روش تحقیق توصیفی تحلیلی است و مبنای تجزیه تحلیل، اطلاعاتی است که به صورت کتابخانه‌ای و میدانی از نوع پرسش‌نامه و مصاحبه به دست آمده است. نوع تحقیق در این مقاله توسعه‌ای کاربردی بوده و روش تحقیق نیز توصیفی تحلیلی و ابزار گردآوری نیز کتابخانه‌ای و میدانی از نوع مصاحبه و پرسش‌نامه می‌باشد.

سوابق تحقیق

با بررسی‌های انجام گرفته توسط محقق به نظر می‌رسد در مورد عملیات مرصاد تحقیقات زیادی صورت نگرفته و اندک تحقیقات انجام پذیرفته نیز دربرگیرنده مجموع ابعاد و پاسخگوی نیازهای موجود نیست. کتاب‌ها و پایان‌نامه‌های نگاشته شده درخصوص عملیات مرصاد عبارتند از:

- ۱ - کتاب جبهه‌ای به عرض ۶ متر (غلامرضا یزدانی، ۱۳۸۲) که صرفاً توصیفی است.
- ۲ - کتاب پایان جنگ در حد ۱۲ صفحه به موضوع مرصاد پرداخته (محمد درودیان، ۱۳۷۸)
- ۳ - پایان‌نامه «بررسی عملیات مرصاد» (علی خانی، ۱۳۷۱)
- ۴ - پایان‌نامه «منافقین خلق تا سربازان بدون یونیفرم صدام» (فتاح علیزاده، ۱۳۷۲) دانشکده امام باقر^(ع)
- ۵ - پایان‌نامه «بررسی شکست سازمان مجاهدین خلق در عملیات فروغ جاویدان» (محمد رضا شبانی، ۱۳۷۹)
- ۶ - پایان‌نامه «بررسی تأثیر دلایل آغاز عملیات فروغ جاویدان بر چگونگی اختتام آن» (محمد رضا شبانی، ۱۳۸۰)

این تحقیق با ارائه ۴ فرضیه و طرح ۴ سؤال فرعی زیر پی گرفته شده است که عبارتند از:

- ۱ - به نظر می‌رسد بالا بودن سطح آموزش و روحیه رزمندگان لشکر ۳۲ انصارالحسین^(ع) عامل موفقیت آنان بوده باشد؛ ۲ - به نظر می‌رسد تاکتیک‌های مناسب به کار گرفته شده توسط رزمندگان لشکر ۳۲ باعث موفقیتشان شده باشد؛ ۳ - به نظر می‌رسد خلاقیت و ابتکار فرماندهان لشکر ۳۲ باعث موفقیتشان شده باشد؛ ۴) به نظر می‌رسد برآورد اشتباه فرماندهان ارتش آزادی‌بخش از توان واقعی جمهوری اسلامی باعث موفقیت رزمندگان اسلام (لشکر ۳۲) شده باشد.
- تحقیق حاضر با یک گروه ۱۵۰ نفره به عنوان جامعه آماری کارش را دنبال و طبق جدول مورگان و قانون کوکران ۱۰۸ نفر را به عنوان جامعه نمونه به روش خوشه‌ای انتخاب نمود که تمامی افراد جامعه آماری فرماندهان وقت لشکر ۳۲ در سطوح مختلف را شامل می‌شود. پس از انتخاب جامعه نمونه، پرسش‌نامه‌ای با ۲۲ سؤال به روش طیف لیکرت طراحی و اعتبار و روایی سؤالات طرح شده با مراجعه به افراد خبره و متخصص تحصیل و محاسبه شد که برابر ۸۷٪ گردید. سپس پرسش‌نامه‌ها در اختیار افراد جامعه نمونه قرار گرفت و پس از تکمیل شدن پرسش‌نامه‌ها اطلاعات به دست آمده از طریق روش‌های آماری مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. برای تجزیه و تحلیل پژوهش حاضر از دو روش آمار توصیفی و آمار استنباطی بهره گرفته شد؛ برای تحلیل داده‌های جمعیت‌شناسی (دموگرافی) از شاخص‌های میانگین، واریانس و انحراف معیار استفاده و علاوه بر آن برای آزمون فرضیه‌ها یا پاسخگویی به سؤالات اساسی تحقیق از آزمون T تک گروهی جهت مقایسه میانگین‌های مشاهده شده و مورد انتظار، بهره گرفته شد تا برای تحلیل سؤال‌های تحقیق استنباط و تحلیل مناسب صورت پذیرد. هم‌چنین برای تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار «SPSS» استفاده شده است.

$$T = \frac{\bar{x} - \eta}{\frac{s}{\sqrt{n-1}}}$$

$\bar{x}$ = میانگین مشاهده شده
 η = میانگین جامعه یا مورد انتظار
 s = انحراف استاندارد نمونه مورد مطالعه
 $\sqrt{n-1}$ = حجم گروه مورد مطالعه منهای یک که همان درجه روی آن است.

مبانی نظری تحقیق

الف) جغرافیای نظامی استان کرمانشاه

استان کرمانشاه در غرب ایران قرار دارد از سمت شمال به کردستان و در جنوب به استان‌های لرستان و ایلام و از غرب به عراق و از شرق به استان همدان محدود می‌شود. این استان منطقه‌ای است کوهستانی که مرتفع‌ترین رشته‌های آن پاتاوق می‌باشد مردم این استان به زبان کردی تکلم می‌کنند این استان به دلیل مجاورت با کشور عراق دارای اهمیت سیاسی نظامی است. (صفوی، ۱۳۸۷: ۱۲۱)

با توجه به محورهای نفوذی و مواضع پدافندی کرمانشاه این استان مناسب‌ترین محل برای هرگونه عملیات آفندی می‌باشد هم‌چنین به لحاظ مواضع پدافندی که چندین رده مناسب را ارائه می‌کند امکان نفوذ دشمن را به داخل کشور به حداقل می‌رساند. (همان: ۱۳۰)

ب) توان رزم و علوم نظامی

تعریف جنگ: جنگ عبارت است از برخورد خشونت‌آمیز نیروهای مسلح دو یا چند دولت پس از به بن‌بست رسیدن راه‌حل‌های سیاسی به منظور تحمیل اراده و یا جلوگیری از تحمیل اراده یکی بر دیگری (اصول جنگ دافوس، ۱۳۷۲: ۱۳)

تعریف اصول جنگ

قواعد مسلم و مبانی اساسی در طرح ریزی، هدایت و اجرای عملیات نظامی بوده که بر جریان جنگ حاکم می‌باشد و به کارگیری صحیح و به موقع و مؤثر آن‌ها امکان موفقیت نبرد را افزایش می‌دهد.

این اصول عبارتند از: ۱- هدف ۲- آفند ۳- تمرکز قوا ۴- صرفه‌جویی در قوا ۵- مانور ۶- وحدت فرماندهی ۷- تأمین ۸- غافلگیری و فریب ۹- انعطاف‌پذیری ۱۰- بسیج منابع و تداوم پشتیبانی ۱۱- حفظ کارایی رزمی (همان: ۱۵)

توان رزم

تعریف: توان رزم مجموعه عوامل فیزیکی و غیرفیزیکی موجود با کارایی لازم بوده که ترکیب و تلفیق مناسب و کاربرد صحیح آن‌ها در انجام مأموریت مؤثر می‌باشد. عناصر تشکیل دهنده توان رزم عبارتند از:

۱- عوامل فیزیکی شامل: یگان‌های رزمی پشتیبانی، رزمی و پشتیبانی خدمات رزم.

۲- عوامل غیرفیزیکی: عواملی که وجود مادی ندارد مثل ایمان، انگیزه، روحیه، انضباط، رهبری نظامی، آموزش، تجربه، آداب و سنن، تعصبات قومی، حمیت قسمی

۳- عوامل برترساز از قبیل آب‌وهوا، جو، زمین، کنترل و هماهنگی، آسیب‌پذیری، و قبول خطر، عملیات و اطلاعات و حفاظت اطلاعات، عملیات پوشش و فریب تاکتیکی، عملیات روانی، عملیات جنگ الکترونیک، عملیات سد و ممانعت، تحرک و گسترش (همان: ۱۴)

آفند

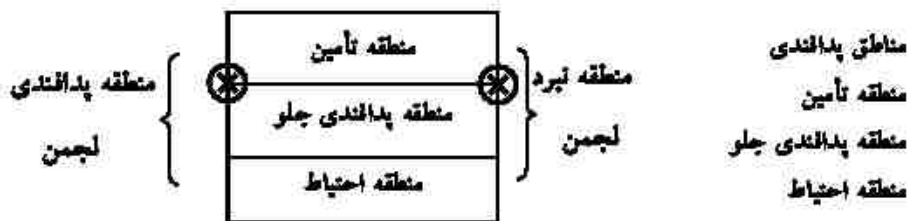
به کلیه اقداماتی گفته می‌شود که با استفاده صحیح از امکانات موجود به سمت دشمن پیشروی و یا به او هجوم می‌شود (دکترین رزم زمینی، ۱۳۸۳: ۱۹).
 انواع عملیات آفندی:
 ۱ - حرکت برای اخذ تماس ۲ - شناسایی با رزم ۳ - تک هماهنگ شده
 ۴ - استفاده از موفقیت ۵ - تعاقب

مانور و انواع آن

عبارت است از حرکت و جابه‌جایی حساب شده نیروها و امکانات در زمان و مکان مناسب به منظور قرار گرفتن در یک وضعیت برتر به دشمن که شامل: مانور رخنه‌ای، نفوذی، احاطه‌ای (یک طرفه، قائم، دورانی) و جبهه‌ای است. (بیات، ۱۳۸۲: ۳۶)

پدافند

عبارت است از هرگونه عملی که با استفاده از کلیه وسایل و امکانات موجود به منظور جلوگیری و مقاومت در مقابل پیشروی دشمن و انهدام نیروهای تکاور انجام می‌شود. (پدافند دوره عالی، ۱۳۷۵: ۱)

پیشینه تاریخی سازمان مجاهدین خلق

سازمان مجاهدین خلق ایران در شهریور سال ۱۳۴۴ توسط سه نفر به نام‌های محمد حنیف‌نژاد، سعید محسن و عبدالرضا نیک‌بین‌رودسری (معروف به عبدی) تأسیس شد. این افراد در جریان فعالیت‌های سیاسی دوره نخست وزیری دکتر علی امینی، در چارچوب سازمان دانشجویی جبهه ملی دوم و بخش دانشجویی نهضت آزادی ایران فعالیت داشتند و از این راه با یکدیگر آشنا شده بودند. حنیف‌نژاد و سعید محسن از مؤلان انجمن‌های اسلامی دانشجویی دانشگاه تهران بودند. نیک‌بین نیز با نهضت آزادی همکاری می‌کرد ولی فعالیت‌هایش نسبت به آن دو نمود مذهبی کم‌تری داشت. (مهرآبادی، ۱۳۸۴: ۲۷)

اندکی بعد بدیع‌زادگان، باکری، علی مشکین‌فام، ناصر صادق، علی میهن‌دوست، حسین روحانی و شمار دیگری به آنان پیوستند. در اوایل سال ۱۳۴۷ عنصر سوم بنیانگذار سازمان، به دلیل ضعف انگیزه مبارزاتی از سازمان کنار رفت که مهم‌ترین واقعه سازمان تا آن زمان به حساب می‌آمد (احمدی‌روحانی، ۱۳۸۴: ۲۷)

سازمان از اواخر سال ۴۹ و طی سال ۵۰ وارد مرحله نوینی شد. طی این مرحله براساس مشی مسلحانه کوشید تا عناصر و مهره‌های اصلی رژیم و برخی از مستشاران خارجی را ترور کند. نخستین عملیات نظامی آنان در مرداد سال ۵۰ در برابر جشن‌های ۲۵۰۰ ساله شاهنشاهی بود. این اقدام پس از ماجرای سیاهکل بود که توسط فدائیان خلق صورت گرفت. مجاهدین تلاش کردند تا با دست زدن به اقدامات نظامی نشان دهند که جریان مبارزه صرفاً در اختیار کمونیست‌ها نیست. ابتدا بمب‌گذاری در کارخانه صنایع الکتریکی تهران و پس از آن آماده شدن برای فعالیت‌های بیشتر که در نهایت به لو رفتن سازمان و به دنبال آن تعداد زیادی از اعضای سازمان شامل سه نفر مرکزیت اصلی و اغلب کادرهای همه‌جانبه منجر شد. این رخداد را تحت عنوان ضربه شهریور ۵۰ یاد می‌کنند. که

سرانجام در ۳ خرداد ۱۳۵۱ به جز دو نفر همگی آن‌ها اعدام شدند. (جعفریان، ۱۳۸۰: ۲۵۰)

در سال ۱۳۵۴ تعدادی از باقیمانندگان سازمان که اکثراً زندانی بودند تغییر ایدئولوژی داده و عملاً کمونیست شدند. که بعد از انقلاب آزاد شده و با جمهوری اسلامی نیز نتوانستند سازگاری نمایند و پس از به حکومت رسیدن آیت‌الله خمینی و هرج و مرجی که در کشور حاکم بود فرصتی طلایی برای مسعود رجوی پیش آمد تا بتواند از میان جوانان نیروگیری کند و در تاریخ ۳۰ خرداد ۱۳۶۰ عملاً اقدام به قیام مسلحانه علیه انقلاب نمودند. (راستگو، ۱۳۸۴: ۲۷)

در بهمن ۱۳۶۰ خانه تیمی مرکزیت سازمان که موسی خیابانی و اشرف ربیعی نیز در آن بودند مورد حمله پاسداران قرار می‌گیرد و این دو نفر هم کشته می‌شوند. این در حالی است که مسعود قبل از آن تمامی هواداران خود را زیر تیغ گذاشته و به کشور فرانسه فرار می‌کند. (همان: ۵۰)

این مرحله از تلاش‌های سازمان و قیام مسلحانه عملاً نتیجه نمی‌دهد و اعضای آن پس از ترور تعدادی از شخصیت‌ها و مردم بی‌دفاع تارومار شده و فعالیت خود را تقریباً به طور کامل در داخل کشور خاتمه می‌دهد. سپس از فرانسه به عراق منتقل شده و از طریق رژیم بعثی فصل نوینی از جنایات خویش از طریق جبهه‌های جنگ و با کمک صدام آغاز می‌کند و در عراق نیز با الگوپذیری از مائو و نبردهای ژنرال جیپ و نبرد ارتش آزادی‌بخش ویتنام و تحت تأثیر تئوری چه‌گوارا (فوکو) اقدام به تأسیس ارتش آزادی‌بخش می‌نماید که توسط همین ارتش جنایات زیادی نیز علیه جمهوری اسلامی انجام داد از جمله این عملیات‌ها آفتاب و عملیات چلچراغ بود که منجر به شهادت تعدادی از فرزندان این مرزوبوم گردید و نهایتاً این ارتش با تشکیل ۲۵ تیپ در تاریخ ۱۳۶۷/۳/۲۷ تحت عنوان عملیاتی موسوم به «فروغ جاویدان» از طریق مرزهای غربی کشور به عمق ۱۲۰ کیلومتری خاک ایران نفوذ می‌نماید که با مقاومت

دلیرانه رزمندگان اسلام مواجه و ضربه غیرقابل جبرانی را تحمل نموده و با انهدام بخش عمده‌ای از نفرات و ادوات خود و برجای گذاشتن غنائم فراوان و دادن ۲۰۰۰ کشته اقدام به فرار می‌نماید. به تعبیر خود منافقین کمر سازمان در عملیات فروغ جاویدان شکسته شد. (عضو گروهک نفاق، ۱۳۶۷)

مروری بر زمینه‌های شکل‌گیری عملیات فروغ جاویدان

الف) اوضاع داخلی ایران

اوضاع داخلی ایران به دلیل افزایش اختلاف نظرات سیاسی و مناقشات جناحی در آستانه فرا رسیدن انتخابات سومین دوره مجلس شورای اسلامی در نیمه دوم فروردین ۱۳۶۷ از حساسیت خاصی برخوردار بود فضای داخلی کشور عمیقاً درگیر انتخابات مجلس و فارغ از وضعیت حساس و نگران‌کننده روند جنگ بود. (دورودیان، ۱۳۷۸: ۶۲)

ب) سقوط فاو

در حالی که ایران در آستانه برگزاری انتخابات مجلس سوم بود و نیروهای خودی پس از انجام عملیات والفجر ۱۰ نوعی احساس آرامش می‌کردند و به شهرهای خود بازگشته بودند ارتش عراق در ساعت ۵ بامداد روز یکشنبه ۲۸ فروردین ۱۳۶۷ با اجرای آتش تهیه سنگین در سراسر خطوط و اجرای حمله شیمیایی تهاجم خود را به فاو آغاز کرد و پس از ۳۶ ساعت فاو سقوط کرد. (همان: ۱۹۸)

ج) سقوط شلمچه

عراقی‌ها پس از حمله به فاو در زمانی کمتر از ۴۸ ساعت نقل و انتقال از منطقه فاو را با هدف آمادگی برای عملیات بعدی آغاز کرده و ۳۸ روز پس از

حمله به فاو سرانجام در ساعت ۸ صبح ۴ خرداد ۱۳۶۷ به شلمچه حمله کردند و در حالی که نیروهای خودی از زمان و مکان تهاجم دشمن آگاه بودند ولی شلمچه تنها در مدت ۸ ساعت سقوط کرد. سقوط شلمچه نشان دهنده برتری عراق و تغییر تاکتیک آن در تهاجم بود. (همان: ۸۷)

د) تغییر راهبرد عراق

عراقی‌ها با کسب پیروزی‌های جدید از استراتژی جدیدی سخن گفتند مجموعه وضعیت جدید باعث شد تا کارشناسان بر این مسئله تأکید کنند که موازنه قدرت بیش از پیش به نفع نیروهای عراقی تغییر کرده است عوامل مؤثر در تغییر استراتژیک عراق عبارت بودند از:

- ۱- کمک‌های شوروی به عراق
- ۲- افزایش خرید و انباشت اسلحه
- ۳- کمک‌های آمریکا به عراق (۱/۵ میلیارد دلار)
- ۴- کمک‌های فرانسه، انگلیس، آلمان، عربستان و کویت به ارتش عراق
- ۵- تحولات ارتش عراق، آزمایش موشک با برد ۶۰۰ کیلومتر در مرداد ماه ۱۳۶۶ حمله موشکی به تهران و گسترش سازمان رزم عراق به حدود ۶۰ لشکر (همان: ۳۹-۲۹)

ه) عملیات‌های عراق در سال ۱۳۶۷

- ۱- تصرف فاو (۶۷/۱/۲۸)
- ۲- تصرف شلمچه (۶۷/۳/۴)
- ۳- تصرف مهران (۶۷/۳/۲۹) با همکاری ارتش آزادی‌بخش
- ۴- تصرف جزیره مجنون (۶۷/۴/۴)
- ۵- تصرف دهلران (۶۷/۴/۲۱)

۶ - تصرف بخش‌هایی از جنوب کشور (۶۷/۲/۳۱) و تصرف حدود ۳۰ کیلومتر از جاده خرمشهر - اهواز (همان: ۱۷۷)

(و عقب‌نشینی ایران از حلبچه
ی) حمله آمریکا به ۲ سکوی نفتی

تشریح عملیات

عوامل مذکور و مجموعه‌ای از عوامل دیگر، همه و همه زمینه‌های شکل‌گیری عملیات مرصاد را فراهم کرد و از جمله عوامل مهم دیگر می‌توان به پذیرش قطعنامه ۵۹۸ از سوی ایران اشاره کرد. در واقع، پذیرش قطعنامه هم عراق و هم سازمان منافقین را غافلگیر کرد و لذا عراق بعد از پذیرش قطعنامه از سوی ایران چون تصور می‌کرد جمهوری اسلامی در موضع ضعف قرار دارد از چندین جبهه اقدام به حمله گسترده بر علیه ایران کرد و بار دیگر بخش‌هایی از خاک ایران را اشغال نمود به این نیت که امتیاز بیشتری بگیرد و آمار اسرایش را افزایش دهد در همین حال بود که سازمان مجاهدین نیز با یک حساب سر انگشتی قدرت ایران را رو به افول برآورد و در تحلیلی به نیروهایش گفت که ایران تمام توانش را در جبهه‌ها به کار برده و کافی است که ما یک رخنه‌ای ایجاد کنیم و با سرعت خودمان را به تهران برسانیم و در همین ارتباط پیام رجوی برای نیروها قرائت شد «طلمس جنگ در حال شکستن است و رژیم شل شده و باید ضربه کاری را بزنییم آماده باشید». (اسناد عملیات مرصاد، بنیاد حفظ آثار کرمانشاه: ۱۲۱) لذا سازمان عملیات خود را که قرار بود دو ماه بعد (در سالگرد شروع جنگ تحمیلی ۱/۶/۳۱) انجام دهد در یک اقدام شتابزده در تاریخ ۱۳۶۷/۵/۳ با عبور از مرز خسروی و پیشروی تا عمق ۱۲۰ کیلومتری خاک ایران (۳۰ کیلومتری کرمانشاه) آغاز کرد. در این عملیات، چندین شهر ایران

(قصر شیرین، سرپل ذهاب، کرد و اسلام آباد) را به تصرف درآورد، اما در تنگه چهارزیر توسط رزمندگان لشکر ۳۲ که در منطقه چهارزیر اردوگاه (شهید شهبازی) داشتند و تعدادی از نیروهای دیگر یگان‌ها زمین گیر شد. نهایتاً با انجام عملیات‌های آفندی توسط رزمندگان اسلام با تحمل خسارت و تلفات بسیار سنگین متواری شد. این عملیات که از سوی منافقین فروغ جاویدان و از سوی رزمندگان اسلام مرصاد نام گرفت؛ رزمندگان لشکر ۳۲ به عنوان اولین یگان حاضر در منطقه به اتفاق سایر یگان‌های سپاه توانست در یک حرکت سریع روی ارتفاعات کورکور و تنگه شیان مستقر شود و مانع پیشروی منافقین شود، که تا آن زمان هیچ محک جدی نخورده بودند. رزمندگان لشکر ۳۲ با استفاده از تجارب خویش که از عملیات ۸ سال دفاع مقدس اندوخته بودند و با استفاده از تاکتیک‌های جنگی و بهره‌گیری از روحیه بالای خود توانستند ضربه مهلکی بر پیکر ارتش به اصطلاح آزادی‌بخش وارد کنند. در این نبرد ۱۲۱ تن از عزیزان لشکر ۳۲ نیز به فیض شهادت نائل گردیدند. رحمت خدا بر آن‌ها باد. از خداوند متعال علو درجات را برای شهیدان جنگ مخصوصاً شهدای عملیات مرصاد و علی‌الخصوص شهدای لشکر ۳۲ مسئلت می‌نماییم.

تجزیه و تحلیل یافته‌های تحقیق

همان‌گونه که اشاره گردید در این تحقیق پرسش‌نامه‌ای با ۲۲ سؤال طراحی و روایی آن‌ها از طریق مراجعه به افراد متخصص صورت پذیرفته و نتایج روایی پرسشنامه‌ها محاسبه و برابر با ۰/۸۷ شد. پس از طی این مرحله پرسش‌نامه در اختیار افراد جامعه قرار گرفت و پاسخ‌ها جمع‌آوری گردید. برای تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از پژوهش از دو روش آمار توصیفی و آمار استنباطی بهره گرفته شد. جهت تحلیل داده‌های جمعیت‌شناسی (دموگرافی) از شاخص‌های، میانگین، واریانس و انحراف معیار استفاده شد. علاوه بر این، برای آزمون فرضیه‌ها یا پاسخگویی به

سؤال‌های تحقیق از آزمون T تک گروهی برای مقایسه میانگین‌های مشاهده شده و مورد انتظار بهره گرفته شد؛ تا جهت تحلیل سؤال‌های تحقیق استنباط و تحلیل مناسب صورت پذیرد. همچنین برای تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار «SPSS» استفاده شد که در زیر به بخش‌هایی از آن اشاره می‌گردد.

تحلیل داده‌ها به تفکیک فرضیه‌های پژوهش

جدول ۱ - مربوط است به فرضیه اول، مبنی بر اینکه به نظر می‌رسد بالا بودن سطح آموزش و روحیه رزمندگان لشکر ۳۲ عامل موفقیت آنان گردید.

جدول ۱ - نقش آموزش و روحیه

سطح معنادار	مقدار T	df	انحراف معیار	میانگین	نمنا	
۰/۰۰۱	۳۷/۰۲	۱۰۷	۰/۳۷	۲/۶۸	۱۰۸	سطح آموزش و روحیه

برای بررسی نقش آموزش و روحیه رزمندگان لشکر ۳۲ از آزمون T با میانگین فرضی (۳) استفاده شده است که در ارتباط با اطلاعات جدول فوق می‌توان بیان داشت که نظرات پاسخ رزمندگان درخصوص سطح آموزش و روحیه نشان دهنده این واقعیت است که تأثیری در حد «زیاد و خیلی زیاد» داشته است. با این توضیح که میانگین مورد انتظار ($\bar{x} = 3$) می‌باشد در حالی که میانگین مشاهده شده ناشی از دیدگاه پاسخ دهندگان ($\bar{x} = 4/68$) می‌باشد. به عبارت دیگر، میانگین مشاهده شده بزرگ‌تر از میانگین مورد انتظار است؛ لذا می‌توان اظهار داشت که یکی از عوامل تعیین کننده موفقیت رزمندگان لشکر ۳۲ انصارالحسین^(ع) در عملیات مرصاد سطح آموزش و روحیه آنان بوده است؛ چراکه تفاوت مشاهده شده بین میانگین موجود و مورد انتظار در سطح آلفا کم‌تر از ۰/۰۱ معنادار می‌باشد.

جدول ۲ (مربوط به فرضیه دوم) مبنی بر اینکه: به نظر می‌رسد تاکتیک‌های اتخاذی لشکر ۳۲ باعث موفقیتشان شده باشد.

جدول ۲ - نقش تاکتیک‌های اتخاذی

تعداد	میانگین	انحراف معیار	S.E	مقدار T	سطح معنادار %
۱۰۸	۲/۵۳	۰/۳۸	۱۰۷	۳۲/۹۲	۰/۰۰۱

تاکتیک‌های اتخاذی لشکر ۳۲ (T تک گروهی)

با توجه به اطلاعات جدول فوق می‌توان بیان داشت که تاکتیک‌های اتخاذی لشکر تأثیری در حد زیاد و خیلی زیاد داشته است با این توضیح که میانگین مورد انتظار ($\bar{x} = 3$) می‌باشد در حالی که میانگین مشاهده شده ناشی از دیدگاه پاسخ دهندگان ($\bar{x} = 4/53$) را نشان می‌دهد به عبارت دیگر میانگین مشاهده شده بزرگ‌تر از میانگین مورد انتظار است، لذا می‌توان اظهار داشت که یکی از عوامل تعیین کننده موفقیت لشکر ۳۲ انصار الحسین (ع) در عملیات مرصاد تاکتیک‌های اتخاذی لشکر بوده است. چراکه تفاوت بین میانگین مورد انتظار و مشاهده شده در سطح آلفا کمتر از ۰/۰۱ معنادار می‌باشد.

جدول ۳ (مربوط است به فرضیه شماره ۳) مبنی بر اینکه به نظر می‌رسد خلاقیت و ابتکار عمل فرماندهان لشکر ۳۲ باعث موفقیتشان شد.

جدول ۳ - نقش خلاقیت و ابتکار عمل فرماندهان (T تک گروهی)

تعداد	میانگین	انحراف معیار	S.E	مقدار T	سطح معنادار %
۹۹	۲/۲۲	۱/۵۲	۹۸	۱۶/۸۲	۰/۰۰۱

اطلاعات جدول فوق نشان دهنده این واقعیت است که خلاقیت و ابتکار عمل فرماندهان تأثیری در حد «زیاد و خیلی زیاد» داشته است، چراکه میانگین مشاهده شده ناشی از دیدگاه پاسخ دهندگان ($\bar{x} = 4/22$) را نشان می‌دهد در حالی که میانگین مورد انتظار ($\bar{x} = 3$) بوده است لذا می‌توان اظهار داشت که یکی از عوامل تعیین کننده موفقیت لشکر ۳۲ انصار الحسین^(ع) در عملیات مرصاد خلاقیت و ابتکار عمل فرماندهان بوده است چراکه تفاوت بین میانگین مورد انتظار و مشاهده شده در سطح آلفا کم‌تر از ۱٪ معنادار می‌باشد.

جدول ۴ مربوط است به فرضیه شماره ۴ مبنی بر اینکه:

به نظر می‌رسد برآورد اشتباه فرماندهان ارتش آزادی‌بخش (مناقضین) از توان واقعی جمهوری اسلامی ایران باعث موفقیت رزمندگان اسلام (لشکر ۳۲) گردیده است.

جدول ۴ - برآورد اشتباه سازمان از توان واقعی جمهوری اسلامی (T تک گروهی)

تعداد	میانگین	انحراف معیار	SD	مقدار T	سطح معناداری
۱۰۱	۲/۲۰	۰/۷۰	۱۰۰	۱۳/۱۲	۰/۰۰۱

اطلاعات جدول فوق حاکی از آن است که برآورد اشتباه سازمان تأثیری در حد «زیاد و خیلی زیاد» داشته است چراکه میانگین مشاهده شده ناشی از دیدگاه پاسخ دهندگان ($\bar{x} = 4/20$) بزرگ‌تر از میانگین مورد نظر ($\bar{x} = 3$) می‌باشد. لذا می‌توان اظهار داشت که یکی از عوامل تعیین کننده موفقیت لشکر ۳۲ انصار الحسین^(ع) در عملیات مرصاد برآورد اشتباه سازمان از توان واقعی جمهوری اسلامی ایران بوده است چراکه تفاوت بین میانگین مشاهده شده و مورد انتظار در سطح آلفا کم‌تر از ۱٪ معنادار می‌باشد.

داده های توصیفی بر مبنای عناصر توان رزم

عوامل مؤثر بر توان رزم و عوامل تعیین کننده توان رزم رزمندگان اسلام در عملیات مرصاد از طریق روش های آماری SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و براساس یافته ها، عوامل سه گانه مذکور به ترتیب زیر اولویت بندی گردید.

جدول ۵ - تأثیر عناصر تشکیل دهنده توان رزم بر موفقیت رزمندگان لشکر ۳۲ به ترتیب اولویت

میانگین	واریانس	انحراف معیار	
۲/۵۰	۰/۱۸	۰/۴۲	عوامل غیرفیزیکی
۲/۳۱	۰/۲۱	۰/۴۶	عوامل برترساز
۲/۰۷	۰/۲۰	۰/۴۵	عوامل فیزیکی

با توجه به ماهیت عوامل فوق و تأثیر شواهد موجود، طبیعی است که عوامل غیرفیزیکی اثرگذارترین عامل از میان عوامل سه گانه تعیین شود، چراکه در یک نگاه به مصادیق عوامل غیرفیزیکی مثل ایمان، انگیزه، روحیه، انضباط، رهبری نظامی، آموزش، تجربه، آداب و سنن تعصبات ملی و قومی و حمیت قحتمی می توان دریافت که وجود تک تک رزمندگان اسلام و از جمله لشکر ۳۲ انصار الحسین (ع) مملو از مصادیق مذکور بوده است.

عامل دوم، عوامل برترساز می باشد؛ اگرچه عوامل برترساز را اصطلاحاً عوامل خنثی یاد می کنند، به این مفهوم که شرایط برای طرفین دعوا یکسان است، اما با یک نگاه به مصادیق آن مانند (آب و هوا، جو، زمین، کنترل و هماهنگی، آسیب پذیری و قبول خطر و عملیات اطلاعاتی، حفاظت اطلاعات، عملیات پوشش و فریب تاکتیکی، عملیات روانی، جنگ الکترونیکی و عملیات سد و ممانعت، تحرک و گسترش) به راحتی می توان دریافت که در مقایسه ی

پارامترهای تأثیرگذار در عوامل فوق اگرچه بعضاً توسط نیروهای مهاجم رعایت شده بود مثل (خافندگی و عملیات پوشش و فریب تاکتیکی و تحرک و عملیات روانی) اما پارامترهای مهم‌تر از آن توسط رزمندگان اسلام بهتر از منافقین مورد بهره‌برداری قرار گرفت. برای نمونه، عوامل می‌توان به آشنایی رزمندگان لشکر ۳۲ به جو، زمین و آب‌وهوا و جغرافیای منطقه اشاره کرد. منافقین در عوامل جغرافیایی به شدت دچار ضعف بودند و منطقه و زمین را نمی‌شناختند و به همین دلیل یکی از تیپ‌های آنان مسیر را اشتباه رفت و همین موضوع عملیات آنان را به شدت تحت‌الشعاع قرار داد در بحث گسترش نیز دچار مشکل بود و اصولاً هیچ برنامه‌ای برای این کار نداشت. در واقع، یکی از اصول اساسی جنگ را (اصل انعطاف‌پذیری) به کلی فراموش شده بود.

عامل سوم، عامل فیزیکی بود که به عنوان سومین پارامتر مؤثر بر موفقیت رزمندگان اسلام ارزیابی می‌گردد؛ این موضوع کاملاً روشن است. نمونه‌های بارز آن در دوران هشت سال دفاع مقدس بارها تأیید شده است که رژیم صدام به لحاظ کمک‌های خارجی از حیث تجهیزات و ادوات جنگی به مراتب از نیروهای سپاه اسلام وضعیت بهتری داشت، و همچنین از حیث یگان‌های رزمی، پشتیبانی رزمی و پشتیبانی خدمات رزمی بسیار پیشرفته‌تر از سپاهیان اسلام بود. داشتن ۶۰ تیپ و لشکر در اواخر جنگ دلیل روشنی بر این مدعاست؛ اما رزمندگان اسلام با کم‌ترین امکانات و حداقل نیرو بر دشمنان تا دندان مسلح فائق آمدند، لذا می‌توان استدلال کرد که نه تنها در عملیات مرصاد که در طول جنگ نیز عوامل فیزیکی در مراتب نازل‌تری نسبت به سایر عوامل قرار داشت. لذا با استناد به قرائن و شواهد موجود و بنا به دلایل فوق می‌توان گفت که یافته‌های تحقیق فوق یک سیر طبیعی و معمولی را نشان می‌دهند.

خلاصه نتایج بدست آمده در ارتباط با سؤالات و فرضیه‌های پژوهش و داده‌های توصیفی بر مبنای عناصر رزم

براساس نتایج بدست آمده از تجزیه و تحلیل یافته‌های این تحقیق که بر مبنای عناصر تشکیل دهنده توان رزم صورت پذیرفت نتایج بدست آمده از عوامل فیزیکی، غیرفیزیکی و برترساز که مؤلفه‌های توان رزم به حساب می‌آیند به ترتیب رتبه کسب شده به قرار زیر می‌باشد:

الف) عوامل غیرفیزیکی با میانگین ۲/۵

عوامل غیرفیزیکی از بین سه عامل فوق اثرگذارترین عامل بر موفقیت رزمندگان اسلام لشکر ۳۲ به حساب می‌آید؛ این نتیجه از یافته‌های تحقیق بدست آمده است.

ب) عوامل برترساز با میانگین ۲/۲۱

عامل دوم از میان عوامل سه گانه عامل برترساز می‌باشد که نتایج حاصله نشان دهنده این مطلب است که عامل برترساز پس از عامل غیرفیزیکی دومین مرتبه را به خود اختصاص داده است.

ج) عوامل فیزیکی با میانگین ۲/۰۷

عوامل فیزیکی از میان عوامل سه گانه طبق نتایج بدست آمده از تحقیق انجام گرفته رتبه سوم را بدست آورده و نشان می‌دهد که در بین عوامل سه گانه نقش سوم در موفقیت رزمندگان اسلام در عملیات مرصاد را داشته است. نتایج بدست آمده از بین عوامل سه گانه حاکی از آن است که رزمندگان اسلام از ویژگی‌های منحصر به فردی برخوردار بودند که همان ویژگی‌ها بر دیگر عوامل اثرگذار در جنگ فائق آمده و به‌رغم تصور ظاهری، نشان داد که کیفیت بر

کمیت ارجحیت دارد؛ لذا اثر ایمان، انگیزه، روحیه، تعصبات قومی و ملی، که از مؤلفه‌های عوامل غیرفیزیکی توان رزم هستند، بر عوامل برترساز و عوامل فیزیکی ارجحیت دارند. این موضوع ما را به سمتی هدایت می‌کند که بایستی در زمینه‌های فوق سرمایه‌گذاری بیشتری نماییم.

بحث و بررسی

براساس نتایج بدست آمده از تجزیه و تحلیل یافته‌ها، فرضیه‌های تحقیق مورد آزمون پارامتر T قرار گرفتند. نتایج بدست آمده به ترتیب رتبه بدست آمده عبارتند از:

الف) روحیه و آموزش

در فرضیه اول ادعا شده بود که بالا بودن سطح آموزش و روحیه رزمندگان لشکر ۳۲ انصارالحسین^(ع) باعث موفقیت‌شان شد. نتایج بدست آمده از تجزیه و تحلیل اطلاعات و آزمون T تک گروهی، فرضیه فوق را تأیید کرد. بدین ترتیب، با تأیید شدن فرضیه فوق، نتیجه می‌گیریم که هرچه سطح آموزش و روحیه رزمندگان بالا باشد به همان مقدار سطح موفقیت و پیروزی بالا خواهد رفت. می‌توان نتیجه گرفت که آموزش یکی از مؤلفه‌های اصلی آمادگی رزمی هر یگان نظامی می‌باشد، و هرگاه یگانی از سطح آمادگی مناسب و خوبی برخوردار باشد به همان مقدار نتایج مطلوب به دست می‌آید و این قول را تأیید می‌نماید که «هرچه قدر در آموزش عرق ریخته شود به همان مقدار خون کم‌تری در صحنه نبرد ریخته خواهد شد». مهم‌تر از آن این‌که اگر یگانی از سطح آموزش خوبی هم برخوردار باشد، اما به لحاظ روحیه در سطح خوبی نباشد نمی‌تواند نتیجه مطلوب بگیرد.

ب) تاکتیک

در فرضیه دوم ادعا شده بود که تاکتیک‌های مناسب به کار گرفته شده

توسط رزمندگان لشکر ۳۲ باعث موفقیت‌شان شد. نتایج بدست آمده از تجزیه و تحلیل اطلاعات و آزمون T تک گروهی، فرضیه فوق را تأیید نمود. چراکه میانگین مشاهده شده ناشی از دیدگاه پاسخ‌دهندگان بزرگ‌تر از میانگین مورد انتظار را نشان می‌دهد. بدین ترتیب، با تأیید شدن فرضیه فوق نتیجه می‌گیریم که هرچه یگانی به لحاظ تاکتیکی در سطح مطلوبی باشد، و بتواند از تاکتیک‌های نوین استفاده نماید به همان مقدار ضریب موفقیتش افزایش می‌یابد.

ج) خلاقیت و ابتکار

در فرضیه سوم ادعا شده بود که خلاقیت و ابتکار فرماندهان لشکر ۳۲ باعث موفقیت آنان شد. نتایج بدست آمده از تجزیه و تحلیل اطلاعات و آزمون T تک گروهی، فرضیه فوق را تأیید کرد. چون که میانگین مشاهده از میانگین مورد انتظار بزرگ‌تر می‌باشد. بدین ترتیب و با تأیید شدن فرضیه فوق نتیجه می‌گیریم که هرچه قدر نیروها و فرماندهان یک یگان از قدرت خلاقیت و ابتکار مناسب‌تری برخوردار باشند به همان مقدار ضریب موفقیت آنان در نبرد افزایش می‌یابد این موضوع ما را به سمتی هدایت می‌کند که مطالب و متون آموزشی را به سمتی سوقی دهیم که بتواند خلاقیت و شکوفایی ذهنی فرماندهان و مدیران را به دنبال داشته باشد.

د) برآورد اشتباه ارتش آزادبختی

در فرضیه چهارم ادعا شده بود که برآورد اشتباه فرماندهان منافقین از توان واقعی جمهوری اسلامی از یگان‌های سپاه باعث موفقیت رزمندگان اسلام و شکست آنان گردید. نتایج بدست آمده از تجزیه و تحلیل اطلاعات T تک گروهی، فرضیه فوق را تأیید کرد. زیرا میانگین مشاهده شده بزرگ‌تر از میانگین مورد انتظار می‌باشد. بدین ترتیب و با تأیید شدن فرضیه فوق نتیجه می‌گیریم که هرچه یگانی اطلاعات دقیق‌تر و جامع‌تری از دشمنان خود داشته باشد به همان

مقدار موفقیت آن افزایش خواهد یافت که مؤید این گفته سون تزو در کتاب هنر جنگ نیز می‌باشد. فرماندهی که بدون اطلاعات دقیق از دشمن وارد جنگ شود حماقت کرده و شکست وی قطعی خواهد بود.

نتیجه‌گیری

این تحقیق به دنبال یافتن جواب این سؤال بود که چه عواملی بر موفقیت رزمندگان لشکر ۳۲ در عملیات مرصاد مؤثر بوده است. نتایج بدست آمده از تحقیقات صورت گرفته علاوه بر اینکه فرضیه‌های طرح شده را تأیید و به اثبات رساند، از زاویه دیگر عوامل و عناصری را به غیر از موارد یاد شده در فرضیه‌ها (عناصر تشکیل دهنده توان رزمی) مورد سنجش قرار داد و مشخص گردید آنها نیز در پیروزی رزمندگان لشکر ۳۲ و شکست ارتش آزادی‌بخش نقش داشته‌اند. یک بار دیگر به عوامل مؤثر بر موفقیت لشکر ۳۲ به طور اخص اشاره می‌گردد، عوامل مؤثر بر موفقیت لشکر ۳۲ در عملیات مرصاد عبارت بودند از:

- ۱- سطح بالای آموزش و روحیه رزمندگان لشکر ۳۲
- ۲- تاکتیک‌های بکار گرفته شده توسط فرماندهان لشکر ۳۲
- ۳- خلاقیت و ابتکار عمل رزمندگان و فرماندهان لشکر ۳۲
- ۴- اشتباه دشمن در برآورد صحیح و عدم درک صحیح از توان واقعی جمهوری اسلامی ایران

علاوه بر دلایل فوق که در فرضیه‌ها پیش‌بینی گردیده بود عوامل دیگری نیز در پیروزی رزمندگان لشکر ۳۲ نقش داشتند که به طور خلاصه به آنها اشاره می‌شود:

- ۱- جغرافیای منطقه
- ۲- آشنایی رزمندگان لشکر ۳۲ و عدم آشنایی ارتش آزادی‌بخش به جغرافیای منطقه

- ۳- عدم تناسب توان ارتش آزادی‌بخش با اهداف راهبردی آن (تصرف تهران)
  - ۴- عدم توجه به تأمین در جناحین و ابتدا و انتها نیروهای خویش
  - ۵- نداشتن انعطاف‌پذیری در جنگ متناسب با شرایط مختلف
  - ۶- ضعف در رهبری نظامی در ارتش آزادی‌بخش
  - ۷- تعصبات ملی و قومی رزمندگان اسلام
- عوامل اخیر را از آن جهت می‌توان از نتایج تحقیق و پژوهش به حساب آورد که از عناصر تشکیل دهنده توان رزم می‌باشد که به طور مستقل مورد سنجش و بررسی قرار گرفتند.

پیشنهاد

- ایمان و اعتقاد و باور این نکته از سوی برنامه‌ریزان و مسئولین که هر مقدار در میداین آموزش عرق ریخته شود به همان مقدار از ریختن خون در صحنه نبرد جلوگیری می‌شود.
- ایمان و اعتقاد مسئولین به این مطلب که از ۱۰ تیر بایستی ۹ تیر در میداین آموزش مصرف شود و تنها یک تیر برای جنگ استفاده شود. (رک به: مفهوم توان‌ساز پدافند غیرعامل)
- هدایت آموزش از حالت صرف نظری به سمت کاربردی و عملی با توجه به نیازهای جدید و تهدیدات جدید.
- تعامل جدی و عملی بین مراکز آموزش و یگان‌های رزم
- هدایت جهت‌گیری‌ها و آموزش به سمت برنامه محوری و پرهیز از فرد محوری
- بازدید از دستاوردهای جدید جهت ایجاد جرقه در اذهان
- تغییر سیستم آموزش از حافظه محوری به سمت خلاقیت و تفکر محوری
- برجسته و قابل استفاده همگانی کردن تاکتیک‌های عملیات‌های گوناگون
- توجه به پدافند غیرعامل و عنایت به آمایش سرزمینی

منابع

- ۱- صفوی، سیدیحیی (۱۳۷۸)، «جغرافیای نظامی ایران» تهران، سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح.
- ۲- قنبری-چهرمی، محمدحسین (۱۳۷۲)، «کتاب کمک آموزشی» جزوه، چاپ دانشکده دافوس.
- ۳- دافوس (۱۳۸۳) «اصول و دکترین رزم زمینی» ستاد تدوین متون درسی دافوس.
- ۴- بیات، حسن (۱۳۸۲)؛ بررسی عوامل مهم موفقیت لشکر ۳۱ عاشورا در عملیات والفجر ۸، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد دافوس، استاد راهنما محمدحسین افشردی (باقری).
- ۵- معاونت آموزشی نیروی زمینی سپاه (۱۳۷۵)؛ «پدافند» سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
- ۶- مهرآبادی، مظفر (۱۳۸۴)؛ «بررسی تفسیر ایندولوژی سازمان مجاهدین خلق ایران» تهران، مرکز اسناد انقلاب اسلامی.
- ۷- احمدی-روحانی، حسین (۱۳۸۴)؛ «سازمان مجاهدین خلق» تهران، مرکز اسناد انقلاب اسلامی.
- ۸- جعفریان، رسول (۱۳۸۰)؛ «جریان‌ها و جنبش‌های مذهبی، سیاسی ایران» تهران، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.
- ۹- راستگو، علی‌اکبر (۱۳۸۴)؛ «مجاهدین خلق در آئینه تاریخ» تهران، مرکز اسناد انقلاب اسلامی.
- ۱۰- عضو گروهک نفاق (۱۳۶۷)؛ «فروغ بی‌فروغ، دروغ بی‌فروغ» جزوه.
- ۱۱- درودیان، محمد (۱۳۷۸)؛ «پایان جنگ» تحقیقات جنگ ستاد مشترک سپاه.
- ۱۲- درودیان، محمد (۱۳۷۶)؛ «آغاز تا پایان» تهران، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ.
- ۱۳- بنیاد حفظ آثار کرمانشاه (۱۳۶۷)؛ «اسناد و مدارک عملیات مرصاد» جزوه